קבלה · רמח״ל

כללי מאמר החכמה

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כללי מאמר החכמה

רבי משה חיים לוצאטו [הרמח"ל]

מקור הטקסט: אורייתא

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כללי-מאמר-החכמה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

א. 4
ב. 5
ג. 5
ד. 6
ה. 7
ו. 8
ז. 9
ח. 9
ט. 9
י. 10
יא. 11
יב. 11
יג. 11
יד. 11
טו. 12
טז. 12
יז. 12
יח. 13
יט. 13

א.

הקב"ה - מקור כל הבריאה קבלה נאמנה ביד חכמי ישראל, שכיון שרצה האדון ברוך הוא לברוא נבראים, האיר מאור כבודו בדרך ידוע לפניו יתברך, ומאותו הגילוי וההארה הוליד כל ההויות והמציאות שגזר להמציא, הן וכל חוקותיהן, כללותיהן ופרטותיהן, פירוש - שהנה ברצונו ויכלתו גזר שמהיות הוא, יתברך שמו, מתגלה בגילוי ההוא ימשכו כמסובב מסיבתו כל ההויות והמציאויות בכל הגבולות שרצה בם; וכן מהיותו תמיד בגילוי ההוא, תימשך התמדת קיום ההויות ההן בגבולותיהן כולן. שאילו הוא, יתברך שמו, היה סר מהאיר בדרך הזה, מציאות כולן היתה מתבטלת ברגע אחד. ואמנם צריך שתתבונן, שאין הכוונה לומר שהיה האדון, ברוך הוא, מוכרח בדבר הזה, שלא היה אפשר לו לברוא הנבראים זולת זה, כי הנה אי אפשר לנו לדמות בו, יתברך, הכרח כלל, כי כל יכול הוא; אמנם בחפצו ורצונו רצה בזה:

ועומק זה הענין הוא, שהנה כיון שכל תכלית הבריאה לא היתה אלא לימצא מי שיוכל ליהנות בשלימות שבו, יתברך, על כן גזרה חכמתו, שיהיה הכל תלוי בו ונסמך עליו, פירוש, שיהיה רצונו, יתברך, ליעשות הוא עצמו יסוד וסמך לכל המציאויות, שיסמכו עליו ותיתלה מציאותן בו. ונמצא, שלא הספיק לו להיות עם נבראיו ביחס הסיבה הפועלת עם פעולה, אבל רצה להתיחס להם כעין יחס המקור והשורש עם הנמשך ממנו, ששניהם מין אחד, והתולדה נמשכת ממולידה בהמשך טבעי. פירוש - שהנה התולדה ההיא לא תחדל לצאת מהמוליד ההוא, אם לא יהיה לה מעכב, וכן לא תצא מהמוליד ההוא תולדה אחרת תחתיה; כן רצה להיות הוא עצמו מקור אל הברואים, שגזר שיימשכו ממנו בהמשך הטבעי הזה:

ואמנם דבר זה אי אפשר שיימצא אצלו, יתברך, מצד עצמותו, כי אמיתת מציאותו לא די שאינה נותנת שיימשכו אחרים ממנה, אלא, אדרבה, שוללת כל זולתו, כי הרי אי אפשר שתימצא מציאות מוכרחת אלא אחת, וכמו שביארנו במקום אחר. אך ברצונו, יתברך, ויכולתו, הנה ודאי שהוא יכול ליעשות יסוד למציאויות שירצה, כפי מה שירצה לימצא להן. ואולם כשרצה בזה, הנה גזר לימצא אל מציאויות והויות, כפי מה שרצה, שבהימצאו להן - כן יהיה להן ליסוד ולמקור, כמו שזכרנו. פירוש, שמאותה המציאות שהוא נמצא להן יהיו הן מתהוות ומתקיימות כמו שזכרנו. וגם זה לא מצד טבע וחוק מוכרח, אלא מצד חפצו, יתברך, וגזירת חכמתו שגוזרת, שמן המציאות ההיא יימשכו מיני המציאויות שגזרה בם, ובה יתקיימו:

והנה המציאות הזו שזכרנו, שהוא, יתברך שמו, נמצא להויות, הוא מה שנקרא - גילוי והארה, ובבחינה זו נקרא, יתברך שמו, סיבה ומקור לנמצאים, כיון שבגזירת רצונו הנה ההארה הזאת סיבה לנמצאים אלה כסיבה הטבעית, אשר היא מין אחד עם תולדתה, ולא תחדל תולדתה לצאת ממנה, ולא תצא ממנה תולדה זולת המיוחדת לה. ואין הבדל בדבר, אלא שהסיבה הטבעית כל זה שנבחין בה בחוק טבעה הוא, והיא ותולדתה מין אחד; ובו, יתברך שמו, אין דבר חוקי ומוכרח, אלא הכל מצד החפץ והיכולת, ואין הנבראים עם הארתו מין אחד, כי אין בינו ובין ברואיו שום ערך, והנבראים כולם מחודשים מאין מוחלט. אבל מתדמה ענין יציאתם והימשכם מהארתו ליציאת התולדה הטבעית מסיבתה:

ב.

הספירות והנה הגילוי הזה שזכרנו, בכלל נקראהו - הארה, ופרטיו נקראם - ספירות, והם פרטי גילוי, שהאדון, ברוך הוא, מתגלה ונמצא אל נמצאיו, להיות מציאויותיהם מתהוות ומתקיימות בהיתלותם בו. ואמנם כפי כל המצבים והמקרים, שגזרה חכמתו, יתברך, שיימצאו בנבראים, הנה כל כמה הבחנות ייבחנו בכלל הגילוי הזה שהוא הסיבה לכולם. ואולם הקבלה שבידינו היא, שהפרטים האלה כולם נכללים תחת עשרה סוגים, ונקראים עשר ספירות. וכולם אינם אלא אורו, יתברך, שנמצא לנמצאים כפי מה שצריך להם, ונבחנים בו הבחנות האלה לא מצד עצמו, אלא מצד הנמצאים כפי בחינותיהם, מצביהם ומקריהם:

ג.

עצמות וכלים והנה כמו שנתגלה, יתברך שמו, בעשרה גילויים אלה, כן ברא עשרה נבראים זכים ורוחניים בתכלית מה שאפשר שיימצא בנמצאים, והוא, יתברך שמו, בעשרה גילוייו מסתתר בהם וזורח מתוכם, וגם הם נקראים עשר ספירות, והם הנקראים כלים ממש, כי הנה הם כמו כלים לאורו, יתברך, המתעלם בתוכם. ועשרה גילוייו, יתברך, נקראים עצמות, שאינם דבר אחר זולתו, יתברך, אלא אורו המיוחד הוא המתגלה לנבראים כמו שראוי להם. ואף על פי כן, בדרך השאלה נקרא לבחינות מן הגילויים האלה - כלים, ולבחינות אחרות - עצמות, מן הטעם שנבאר לפנים בסייעתא דשמיא. והנה עשרה מאורות אלה שזכרנו, אף על פי שהם בתכלית הזכות והרוחניות, לא נתאר להם תואר אלהות כלל, כי אינם אלא ברואים נבראים ממנו, יתברך, ונפרדים זה מזה,

ושייכים בהם מקרים וגבולים, מה שאין שייך בו, יתברך שמו, כלל ועיקר. והנה אף על פי שהסוגים הכלליים הם עשרה בלבד, הנה יתפרטו לענפים וענפי ענפים במדריגות רבות וחילוקים רבים; אמנם כשנדקדק על שרשי הענינים נמצא היותם עשרה בלבד:

ד.

היחס בין הספירות ויחסן להקב"ה והנה נבחין בספירות אלה מדריגות ויחסים, כפי המצבים הנולדים מהם בברואים והמקרים שיסובבו מהם. ועתה נדבר בהם כאילו הם עצמים שונים ונפרדים, אלה עליונים ואלה תחתונים, אלה חיצוניים ואלה פנימיים, ונדרוש בהם תנועות שונות; ואין הכוונה בכל זה אלא לבאר בהשאלות גופניות פרטי ההשפעות לפי תולדותן:

וכדי שתבין כל זה הענין לאמיתו אציג לפניך משל, איש חכם שנכנס בחברת בני אדם, והוא לתכלית - מה אינו רוצה להתוודע ביניהם לחכם כמות שהוא באמת, אלא רצונו שיחשבוהו כאחד העם, הנה האיש ההוא באותה החברה ידבר ויתנהג בדרך שישיג התכלית הזו הנרצית ממנו, דהיינו שלא יכירוהו, אלא יחשבוהו מה שהוא רוצה להיות נחשב ביניהם. והנה ישווה דיבורו וענינו למה שמצטרך ונאות להשגת זו התכלית. והנה אם נרצה לבאר מצב האיש ההוא בזמן ההוא, ולהבחין בו מה שיש להבחין, נבחין ראשונה - מה שהוא באמת; שנית - מה שהוא נראה ונחשב בעיני האנשים ההם; שלישית - התכלית אשר הוא מבקש להשיג על ידי היותו נחשב במדריגה ההיא; רביעית - איך היותו נחשב כן מסכים עם התכלית ועל ידו תושג; חמישית - פרטי הדיבורים שהוא מדבר והמעשים שהוא עושה, איך מסכימים עם הכלל והולכים מהלך השגת התכלית ההיא. ואמנם, לשנוכל לדבר בענין כפי הצורך, הנה נצטרך לתאר כל זה בתארים גופניים ומוחשים ולצייר הבחינות כאילו הן עצמים נפרדים, למען הבין כל אחת מהן בצורתה בכל גבוליה ולהבין יחסיהן זו עם זו. והנה נצייר המדריגה האמיתית של האדם ההוא עצם אחד, והנראית עצם אהר, ונאמר היות האמיתית פנימית מסתתרת ומתעלמת במדריגה הנראית, שהיא חיצונה לה ומשמשת שימוש הלבוש לגוף האדם. עוד נבחין הסיבה שממנה הנראית נולדת, ואיך נולדת ממנה, אם בחיוב או בבחירה. עוד נבחין חלקי הנראית, וגם הם נציירם כעצמים נפרדים שמתחברים ומתקשרים זה עם זה, ונבין יחסם עם הכלל, ויחס הכלל והפרטים עם התכלית. והנה לפי האמת, אין כאן ריבוי עצמים כלל, ולא שינוי בעצם האיש המתנכר, אלא שגילויו לאותם האנשים נגבל בגבול שרצה לתכלית מבוקשת ממנו:

והנה על פי משל זה תבין ענין הספירות. כי האדון, ברוך הוא, מהותו ועצמותו, דהיינו אמיתת מציאותו, אינו מתגלה אל נבראיו כפי מה שהוא, אלא כפי שרצה להתגלות לתכלית נודעת אצלו. ואמנם יש לנו עתה להבחין אמיתת מציאותו והגילוי שרצה להיגלות, ונדבר בם כאילו הם עצמים נפרדים, ונאמר, שאמיתת מציאותו מתעלמת בתוך הגילוי שרצה להיגלות, ונקרא לגילוי ההוא - אור נאצל, ולפרטיו - ספירות. וגם הן נדבר בהן כאילו הן עצמים נפרדים מתקשרים ומתיחסים זה לזה, ונבחין התכלית בכללן ובפרטיהן, ונבאר סיבותיהן ותולדותיהן, קודמיהן ונמשכיהן, ככל מה שנזכיר ונבאר בעצמים המוחשים. ולאמיתת מציאותו, יתברך, נקרא - אין - סוף, ונאמר, שהוא מסתתר ומתחפש בתוך הספירות, והנה נבחין מה שיש להבחין ביחס הספירות עם הברואים, וביחסיהם זה עם זה, וביחסיהם עם האין - סוף, ברוך הוא. ואין בכל זה שינוי כלל בו, יתברך, כי אפילו באדם המתחפש אין שינוי, וכמו שזכרנו, כל שכן בו, יתברך, שהוא כל יכול, ויכול לעשות בלי שום גבול, מה שאי אפשר לשום נברא שיעשהו אלא בגבולים מיוחדים. והנה לפי מה שנבין בהנהגתו, יתברך, נבאר יחסים בספירות בדרכים שונים ונדרוש בם דרושים גופניים על העיקר הזה שביארתי. וזכור זה מאוד:

ה.

יחודו ופשיטותו ית' - שורש כל ההשפעות והנה כמו שבבחינת המציאות של כל המצויים - הוא, יתברך שמו, סיבת כל המציאויות וקיומן, כן בבחינת טבע ומהות השפעות המצבים והמקרים הנשפעים ממנו, יתברך, הנה היחוד והפשיטות, שהוא הענין המיוחד לו, יתברך, הוא שורש כל ההשפעות השונות הנשפעות ממנו למצבים ומקרים השונים האלה. וכולם באמת אינם אלא גילוי האמת הזאת, והיותם כל כך מתחלפים וזכים - הוא, שכיון שרצה האדון ברוך הוא, בהדרגה, לא יוכל זה הענין להיגלות כי אם לבסוף אחר כל האמצעים האלה. ונמצא, שממה שיש בו, יתברך, במציאות אחד, שהוא היחוד והשלימות, המציא לנמצאים בהדרגה רבה ומציאויות שונות, כפי מה שראוי להם. והנה על כן נאמר, שפשיטותו, יתברך, הנה היא שורש כל הספירות, ובה תלוי קיום כולן בכל בהינותיהן הפנימיות והחיצוניות, העליונות והתחתונות; ודבר זה נבחנהו בין בכלל הספירות בין בפרטיהן, שכולן, כללן ופרטיהן, נמשכות באמת מן היחוד והפשיטות, וכל כוחן ופעולתן תלויים בו:

והנה פשיטותו, יתברך, נקראה בשם אין - סוף, ברוך הוא, כמו שזכרנו. ואמנם נאמר, שהוא בתוך כל ספירה, ומקיף לכל ספירה, ומקיף וסובב על כלל כל הספירות כולן.

וזה יורה על שלושה עיקרים אמיתיים, אחד - שאף על פי שחודשו הספירות, הנה לא הגיע מזה שום שינוי או גבול אל המציאות האמיתית שהיא הפשיטות השלמה, אלא היא נמצאת באמת בכל מקום וענין, ואין דבר שנאמר עליו היות האין - סוף מוסר משם. השני - ענין היתלות כל המציאויות במציאותו, יתברך, המוכרחת, והיות כל קיומן תלוי בו, עד שכל בחינותיהן הפרטיות והכלליות אינן הוות ולא מתקיימות אלא מפני המציאות האמיתית המתלוית אל כולן ומקיימתן. והשלישי - בבחינת ההנהגה עצמה, ששורש כל הענינים הוא אמיתת יחודו, יתברך שמו, ופשיטותו, וההנהגה כולה לגלות אמיתת יחוד הזה, עד שאין שום גילוי והשפעה יוצאים מענין זה כלל, אלא שנשלם הכל בדרכים הנאותים:

1.

הנבואה - בדרך השגת הספירות והנה מלבד טעם ההבחנה וההנהגה, שביארנו למעלה, אשר הביאנו לדבר בספירות האלה בדרכים גופניים ומוחשים, עוד טעם גדול יש בדבר, והוא, כי הנה גזר האדון, ברוך הוא, להיות מתגלה לבני האדם בנבואה על ידי תמונות ודמיונות נבואיים, שמתוכם ישיגו ענינים אמיתיים ונשגבים בסתרי רוממותו, יתברך, והשגחתו. והנה על פי הציורים ודמיונות הנבואיים האלה נזכיר בספירות ענינים ותנועות, כפי מה שנראה במראות הנבואיות:

ואולם בהשגה שמשיגים הצדיקים בעולמות הרוחניים וההנאה שנהנים מזיו שכינתו, יתברך, האמת היא שאין משיגים עצמותו, יתברך, כמות שהיא, אבל מתגלה להם מזיוו מה שראוי להם בדרכים הראויים להם, שמתוכם משיגים הענינים האמיתיים הניתנים להיות מושגים מהם. וכן בבחינת ההתדבקות שמתדבקים בו, יתברך, ומשתעשעים בו ונשלמים בשלימותו, אין כל זה נעשה אלא באמצעיות הגילויים האלה, שהוא, יתברך שמו, מתגלה להם, כפי מה שגזרה חכמתו היותו ראוי ונאות להם:

וכל זה מכלל מה שהאדון, ברוך הוא, נמצא לבריותיו, כמו שזכרנו למעלה. וכלל כל הדברים כולם הוא מה שנקרא ספירות. ולפי בחינות אלה נזכירן בשם אורות, או מידות, או כחות, או שרשים, ונדרוש בהם דרושים שונים, אחד לפי בחינה אחת, ואחד לפי בחינה אחרת:

ז.

שמות הספירות והפרצופים וצריך שתדע, שכפי התפרט ההשפעה וההארה פחות או יותר, כן ייוחסו לה תוארים שונים, ותיקרא אור, הארה, מידה, פרצוף או עולם, כפי רבות הפרטים והתפשט הענין בהשלמת בחינותיו:

והנה שמות עשר הספירות בכלל הם, כתר, חכמה, בינה, חסד או גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. ואלה מתחלקים בחילוק אחר ונקראים חמישה פרצופים, כתר נקרא אריך - אנפין; חכמה. אבא; בינה - אימא; הששה, שהם חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מתחברים ונעשים פרצוף אחד, ונקרא זעיר - אנפין; ומלכות - פרצוף אחד ונקרא - נוקבא:

ח.

הספירות מושרשות בשם הויה ב"ה עוד צריך שתדע, שעשר הספירות נרמזות בשם הויה ברוך הוא. קוצו של יו"ד רומז לכתר; וגוף היו"ד - לחכמה; הה' - לבינה; הו' - לשש ספירות, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, ונקראות שש קצוות, וה' האחרונה - למלכות:

ט.

סדר הארת הספירות אלה האורות צריך שיאירו כולם בחיבור אחד וביחס מיוחד שגזרה עליו החכמה העליונה, דהיינו, הכתר בבחינת השורש ומקור לכל, ואחריו במדריגה - שני האורות חכמה ובינה נקשרים בכתר, והם עצמם מתחברים זה עם זה חיבור גדול, ושניהם מתקשרים בשש קצוות, והשש קצוות בחיבור אחד עם המלכות. והנה בהיות האורות האלה מאירים על סדר זה, נמשך מזה שיהיו הברואים עומדים במצב טוב, והברכה והרווחה רבה בהם. ואם אחד מהתנאים האלה יחסר, הנה יחסר הטוב מהברואים:

ואולם מה שאפשר ליחסר הוא אור המלכות, שלא יאיר אלא מעט, וזעיר - אנפין לא יתחבר לה, ואבא ואימא לא יתחברו בזעיר - אנפין ונוקבא. אך אבא ואימא לא (יתקן) [יתכן] אלא שיאירו תמיד בחיבור בלי הפסק. ונולד מזה, שיתקיים העולם ולא יחרב, אך רווחתו תלויה בהתקשר חכמה ובינה בזעיר - אנפין, וזעיר - אנפין - בנוקבא. ונקראו דרך משל זעיר - אנפין ונוקבא - חתן וכלה, והחיבור ביניהם - "כמשוש חתן על כלה":

ו.

הספירות - מקורות להנהגה ולמהות הנבראים וצריך שתדע, שמכלל הספירות האלה הנה הוא הויית המצויים כולם, שרצה וחידש הבורא, יתברך, כמו שביארנו. וכן מכלל ענינן הוא היוולד בנמצאים מקרים וענינים כפי גזירת החכמה העליונה, והוא מה שנקרא - ההנהגה והשגחה. והנה כלל המקרים הנולדים בנמצאים מתחלק לשני מינים, והם, תיקון והפסד כלליים או חלקיים, פירוש, שיקרה לאחד מן הנמצאים כולו או לחלקים ממנו. ופעולת שני הענינים האלה נקראת הטבה והרעה. והנה רצה האדון, ברוך הוא, שתהיה ההארה הנזכרת, שהיא גילויו, באותם הדרכים והגבולים שרצה להיגלות, סיבה לכל זה, שמאחת ההארות, או נאמר באחת מבחינות ההארה, יוולד ענין בנמצאים שיהיה מכלל ההטבה, ומבחינה אחרת יוולד ענין אחר שהוא מכלל ההרעה:

והנה כשנבחין כללי דרכי ההארה לפי מה שמולידים מן המקרים, נמצאם שלושה, כלל שורש ההטבה, ונקרא חס ד; שורש ההרעה ונקרא דין, והממוצע לין ההטבה וההרעה ונקרא רחמים. ועל פי שורש זה נקרא קצת מן ההארות - חסדים, וקצתן - דינים, ויקראון בעלי החכמה - גבורות. והנה כל מה שהוא ריבוי השפעה והארה נקראהו חסד, וכל מה שהוא העלם ומיעוט נקראהו דין:

ואמנם כבר הקדמנו, שכמו שכל ההנהגה נולדת מהספירות, גם כל הנמצאים נולדים מהן. ונמצא, שכל הארה יש לה שתי תולדות, אחת - בנמצאות, ואחת - במקריהם, דהיינו ההנהגה בהם. ואולם עניני ההנהגה מובנים הם אצלנו, ועומדים אנו על תכנם, כי הנה נבחין מה שהוא הטבה ומה שהוא הרעה, מה שהוא ריבוי הארה ומה שהוא העלם וחסרון. וכשקבצנו המינים לסוגים, נמצאו הסוגים שלושה, והם, חסד, דין, רחמים, שזכרנו. ועל פי זה העלינו תארים האלה לספירות, כפי התולדה הנולדת מהם בהנהגה: אך הנמצאים למיניהם כפי אורותיהם העצמיים אינם נודעים לנו, ולא נוכל לקבץ אותם לסוגים, ולא נוכל לתאר בהם תארים מיוחדים לספירות על מה שיולידום. אבל נזכיר הספירות בתארים הראויים להם כפי ההנהגה, ונילחס להם בנמצאים אותם שנולדים מהם. דרך משל נאמר, שהזהב. יוצא מן הדין ורומז עליו, והכסף מן החסד ורומז עליו, וכיוצא בזה. ואנחנו לא נבחין יותר דין בהמצאת הזהב מבהמצאת הכסף, ולא יותר חסד בהמצאת הכסף מהזהב; אבל הכוונה, שמן הספירה שממנה נשפע החסד בהנהגה יוולד הכסף בנמצאים, וכן כל כיוצא בזה. ועל פי הכלל הזה צריך שתתבונן בדרושים להבחין בתארים, אם הם מיוחדים בדרוש ההוא כפי הנשואים שבו, או אם הם בלתי - מיוחדים, ונמשכים אחר נשואים אחרים וטעם אחר, כמו שזכרתי:

יא.

סידור הספירות לקוים והנה עשר הספירות, לפי החילוק חסד דין רחמים, נחלקות לשלושה חלקים, ונקראים שלושה קוים. חכמה, חסד ונצח נקראים קו החסד, ונקרא על דרך המשל ימין; בינה, גבורה והוד - קו הדין, ונקרא שמאל; כתר, תפארת ויסוד - קו הרחמים, ונקרא אמצע; ומלכות - כלל כולם:

יב.

ארבע העולמות וארבע העולמות הם, ונקראים, אצילות, בריאה, יצירה, עשייה, והם, עולם האלהות, עולם הכסא, עולם המלאכים ועולם התחתון. ובכל אחד מהם נדרשים ספירות ופרצופים באלהותו, יתברך, וכבודו המתגלה שם. ובבריאה, יצירה, עשייה יש הנפרדים גם כן, דהיינו המאורות הברואים שזכרנו למעלה, שמתחלקים גם הם במחלקות עשר הספירות, וכל הברואים כולם, עליונים ותחתונים שנולדים מהם, וכמו שזכרנו:

יג.

שם הויה ומילואיו שם הויה ברוך הוא מתמלא בארבעה מילואים, כזה, אחד - יו"ד ה"י וי"ו ה"י, שעולה ע"ב; שני - יו"ד ה"י וא"ו ה"י עולה ס"ג; שלישי - יו"ד ה"א וא"ו ה"א - עולה מ"ה; רביעי - יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה עולה ב"ן. והנה ארבעה מילואים אלה מתיחסים לארבעה אותיות השם עצמו, ע"ב - ליו"ד, וס"ג - לה', מ"ה - לו', ב"ן - לה'; ומתחלקים בפרצופים ובספירות כמו שמתחלקות האותיות, דהיינו, ע"ב בכתר וחכמה; ס"ג - בבינה, מ"ה - בשש קצוות, ב"ן - במלכות. ואמנם ארבע האותיות וכן ארבעה המילואים מתפרשים כסדר הזה גם בעולמות, ע"ב - באצילות, ס"ג - בבריאה, מ"ה - ביצירה, ב"ן - בעשייה. וכן יו"ד - באצילות, ה' - בבריאה, ו' - ביצירה, ה' - בעשייה. כנגד ארבע אותיות השם, ברוך הוא, נמצאות בתורה ארבע בחינות, והן, טעמים, נקודות, תגין ואותיות; טעמים - כנגד יו"ד, נקודות - כנגד ה', תגין - כנגד ו', אותיות - כנגד ה':

יד.

הסטרא אחרא הסטרא אחרא היא כלל כוחות נבראים, ויש בה תחילה עשרה מקורות מקבילים והפכים לעשר ספירות, ונקראים גם כן בשם זה, דהיינו עשר ספירות של קליפה, ונחלקים לארבעה עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשייה, מקבילים והפכים

לאצילות בריאה יצירה עשייה דקדושה. ואמנם ארבע מדריגות דקליפה יש, זו קשה מזו, ובכל אחת מהן ארבעה עולמות, אצילות בריאה יצירה עשייה, וארבע המדריגות נקראות רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, ונוגה. שלוש מאלה הארבע הן רע גמור, אך קליפת נוגה יש לה זמנים, ופעמים שמתחברת עם השלוש ונעשית רע, ופעמים משתעבדת לקדושה ונטפלת לה, והיינו שנפרדת מן השלוש, ומתחברת לקדושה, ומיטהרת, ונקראת תוספת מחול על הקודש, שהיא טוב. והנה מן המקורות האלה שזכרנו מתפשטים ענפים, והם כלל מלאכי החבלה והשדים וכל המזיקים:

טו.

הנשמה ובחינותיה הנשמה של האדם מתחלקת לחמש בחינות, נקראות, נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה; ובאות מחמשת הפרצופים, נפש - מנוקבא, רוח - מזעיר אנפין, נשמה - מאימא, חיה - מאבא, יחידה - מאריך אנפין. עוד יש נשמות מעולם העשייה ונקראות נפשות, ומעולם היצירה ובקראות רוחות, ומהבריאה ונקראות נשמות, ומהאצילות ונקראות נשמות לנשמות:

ומלבד כל הבחינות האלה, שזכרנו שיש לנשמה, יש בהינה אחרת שנקראת מלבוש ונקראת צלם, והיא בחינה אחת נפשית, שבה מתלבשות כל אלה הבחינות הנזכרות כדי לבוא ולעמוד בתוך הגוף. ומלבד כל זה עוד בחינה תחתונה שנקראת כח הגוף ובאה מהגלגלים:

והנה הנפש שוכנת ומתגברת בכבד, והרוח - בלב, והנשמה. במוח, והחיה מקיפה את כל הגוף מבחוץ, והיחידה מקיפה על הראש מלמעלה:

טז.

תואריו ית' כלל גדול בענין הספירות, האדון, יתברך שמו, בבחינת פשיטותו נקרא אין - סוף, ברוך הוא, מאציל, עילת כל העילות; ובבחינת יחסו עם ברואיו, דהיינו מה שהוא מתגלה להם ומה שהם משיגים ממנו, נקרא דרך משל חכם, נבון, גדול, גבור, וכיוצא בזה מן התוארים. ובחינת הענינים האלה, שבעבורם יתואר בתוארים שזכרנו, נקראות בהחלט, גדולה, גבורה, חכמה, בינה, וכיוצא:

יז.

ספירת דעת יש אור אחד נמנה לפעמים בכלל עשר הספירות, ונקרא דעת. אמנם האמת היא, שאינו אור שרשי כמו שהן עשר הספירות, שהן עשרה שרשים חלוקים זה מזה;

אבל הוא הארה אחת נולדת מחיבור שתי הספירות חכמה ובינה. והנה החכמה היא מהקו הימני, והבינה - מהשמאלי; על כן הדעת הזו היוצאת מהן תהיה מורכבת וכלולה משתי בחינות, הימין והשמאל, והנה נקראת אמצע; ויאמרו, שהיא כלולה מחסדים וגבורות, פירוש - אורות מבחינת החסד, שהוא הקו הימני, ואורות מבחינת הדין, שהוא הקו השמאלי. והנה בזה יהיה קו האמצע, דעת, תפארת, יסוד (והוד). דעת נחשבת כמו נשמת הששׁ קצוות כולן, דהיינו פנימיותן:

יח.

התפרטות כל ספירה לעשר דע, שכל עולם נדרש בו עשר ספירות, וכל ספירה כוללת עשר, וכן כל אחת מהעשר כוללת עוד עשר, וכן עד אין תכלית, באופן שכל אור ואור שנבחין ונזכיר באורות - נבין בו היותו כולל עשר. וזכור זה:

יט.

הספירות כתיקונן ושלא כתיקונן הנה כלל ההשפעות הנשפעות ממנו, יתברך, לנמצאיו, שהן הן הספירות כמו שזכרנו למעלה, כבר ביארנו שייבחן בהן הסידור והיחס בין זו לזו, ושבהיותן בסידור הראוי יצא מזה היות הנבראים בהצלחה. ואולם אין ענין הסידור הזה כסידור שבעצמים הנפרדים, אבל הוא סידור ייבחן בהן מצד תולדותן במקבלים; ובהגיע ההשפעות אל המקבלים בחיבור - נאמר שהן מחוברות, ובהעדר זה - נאמר שהן בלתי - מחוברות, וכן בהגיע כפי מה שנאות במקבלים - נאמר שהן סדורות, ואם לא - נאמר שהן בלתי סדורות, אף על פי שבעצמן באמת אין שינוי. ועל דרך זה ידרש בהן שבירה ותיקון: